

Centrum för kommunstrategiska studier

Inriktning för verksamheten 2025-2027

Centrum för kommunstrategiska studier
Linköpings universitet
601 74 Norrköping

www.liu.se/cks

Tryck: LiU-Tryck Linköpings universitet 2025

Centrum för
kommunstrategiska
studier

Inriktning för verksamheten 2025-2027

Inledning

Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) är ett centrum för forskning och samverkan vid Linköpings universitet. CKS bildades 1997, då LiU och kommunerna i Östergötland formaliserade ett pågående samarbete för kunskapsutveckling. Verksamheten finansieras genom Linköpings universitet, genom kommunerna i Östergötland, och genom bidrag från en lång rad nationella och internationella forskningsfinansiärer.

Kommunsektorn har en helt central roll i det svenska samhället. Kommunerna bär upp stora delar av den svenska välfärden, är en av vårt lands största arbetsgivare och spelar en central roll i vår demokrati. Nu står kommunerna inför ett omfattande förändringstryck. Demografisk omvandling, grön omställning, geopolitisk osäkerhet, teknikutveckling och kostnadsökningar utmanar den kommunala politiken, förvaltningen och verksamheten på flera sätt.

För att kunna möta sina utmaningar behöver kommunerna få tillgång till aktuell och relevant forskningsbaserad kunskap. Genom forskningsstudier kan förståelsen för aktuella samhällsproblem fördjupas. Forskningen kan peka på mönster i tid och rum, lyfta fram orsakssamband, och visa på hur individer, grupper och samhället i stort påverkas av aktuella skeenden. Dessutom kan forskningen belysa både etablerade och nya sätt att hantera svåra frågor. Sådan kunskap kan stärka beslutsfattares långsiktiga analys- och orienteringsförmåga och bidra till omdöme och handlingsförmåga.

Det är mot denna bakgrund som Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) verkar. CKS är ett centrum för forskning och samverkan vid Linköpings universitet. Vår främsta uppgift är att bidra med forskningsbaserad kunskap och nytänkande till en kommunsektor i förändring.

Utgångspunkten är att samverkan mellan forskare, politiker och tjänstepersoner stärker och berikar kommunsektorn likväl som akademien.

LOKAL OCH INTERNATIONELL

CKS verksamhet vilar på ett nära samarbete med kommunerna i vårt närområde. Den lokala förankringen och dess varaktiga och djupa samarbeten ger oss tillgång till fältet, stärker relevansen i forskningen och bidrar till att den kunskap vi utvecklar gör avtryck i samhället.

CKS är också en nod för kommunforskning på Linköpings universitet. CKS bidrar till att stärka kommunforskningen på LiU på flera sätt – genom öppna seminarier, doktorandsarbeten, och projektfinansiering.

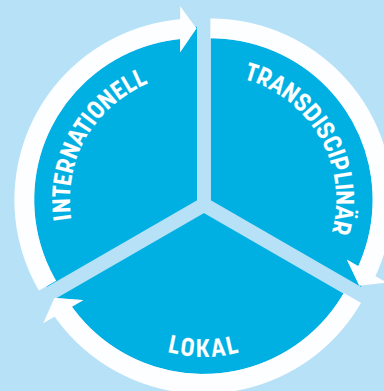
För att kunna utveckla och erbjuda forskningsbaserad kunskap av hög kvalitet måste vi också vara del i ett nationellt och internationellt forskningssamarhang. Forskning måste granskas och ifrågasättas för att behålla sin vetenskapliga legitimitet och det görs i första hand av oberoende forskarkollegor vid andra svenska och internationella lärosäten. Vi vill vara en internationellt erkänd forskningsmiljö med stark lokal förankring.

INTERAKTIV OCH TRANSDICIPINÄR

En av akademins främsta uppgifter är att söka, ompröva och fördjupa kunskap – oberoende av politiska, ideologiska och ekonomiska intressen. Genom forskning kan vi ställa nya frågor och erbjuda nya sätt att beskriva, förklara och förstå världen. Ofta behöver vi arbeta preciserat och med en tydlig avgränsning för att få en djupare och mer detaljerad förståelse av specifika fenomen. Noggrannhet och exakthet är viktiga beståndsdelar i forskningens kvalitet.

Samtidigt är många av de problem vi studerar så komplexa att de inte kan avgränsas på förhand, eller undersökas med enbart ett perspektiv. CKS är därför en tvärvetenskaplig och transdisciplinär forskningsmiljö där olika akademiska perspektiv möts och integreras. Det innebär att vi samarbetar över ämnesgränser och att vi utvecklar kunskap tillsammans med de som verkar inom kommunsektorn och i andra organisationer.

En interaktiv och transdisciplinär forskningsansats ställer höga krav på förtroendefulla relationer mellan forskare och de vi samverkar med. En utvecklad forskningsetik och en respekt för forskarens rätt till vetenskaplig frihet och integritet är grundläggande. Vi vill vara en transdisciplinär forskningsmiljö, där det finns utrymme för autonomi, precision och avgränsning.

Vår främsta uppgift är att bidra med forskningsbaserad kunskap och nytänkande till en kommunsektor i förändring.

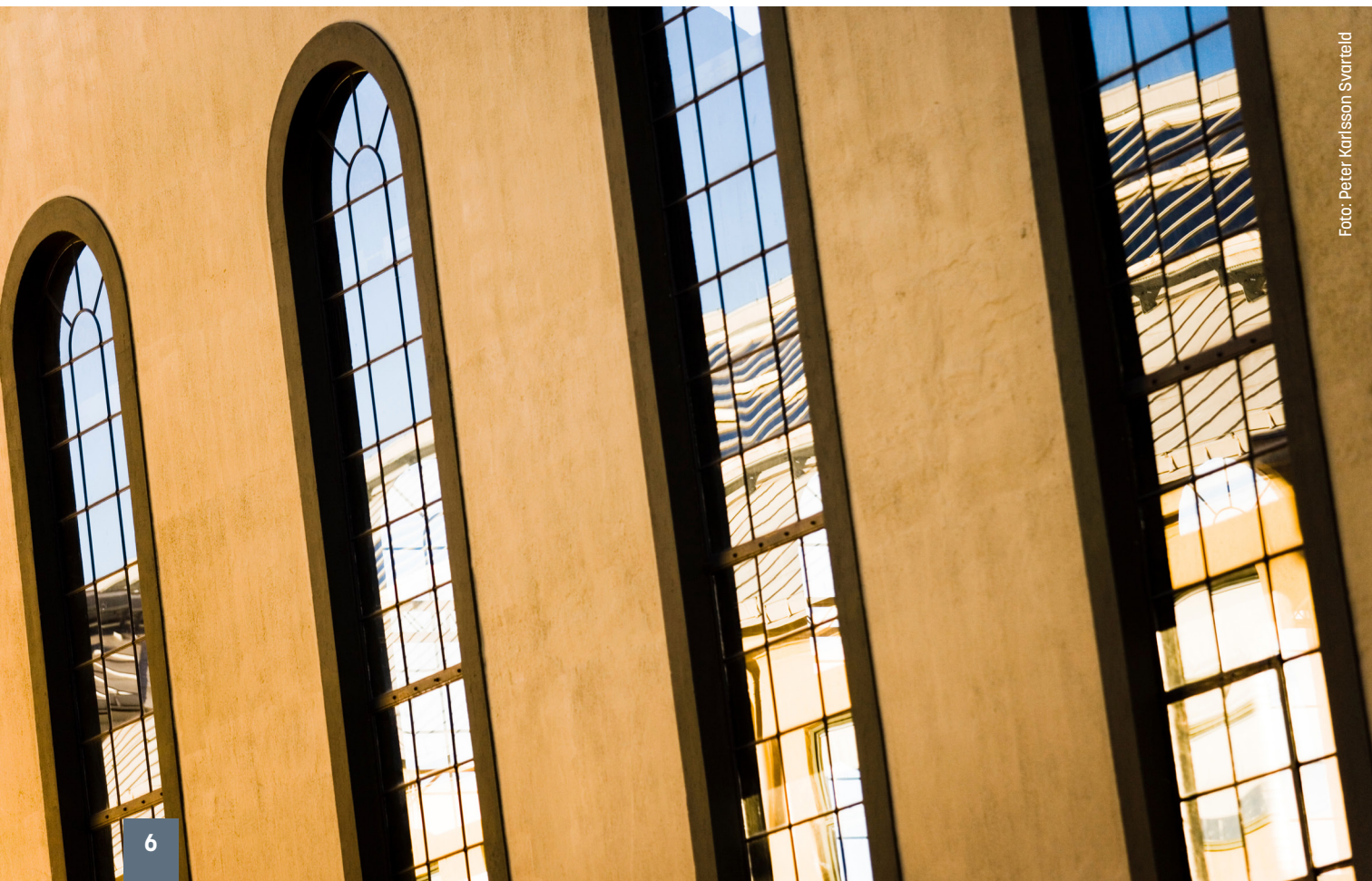
CKS SKA

- Bedriva och stödja forskning med hög vetenskaplig kvalitet som är av betydelse för strategiskt beslutsfattande och långsiktig planering i kommunala verksamheter.
- Bedriva och utveckla forskning i dialog och samverkan med kommunala företrädare för att säkerställa långsiktig strategisk relevans.
- Skapa möten och ömsesidigt lärande mellan forskare, politiker och tjänstepersoner inom kommunala verksamheter.

ETT KUNSKAPSBASERAT BESLUTFATTANDE

CKS ska stärka kommunsektorns förmåga att tillgodogöra sig och omsätta forskningsbaserad kunskap i praktiken. Den forskning vi bedriver ska inte bara stödja strategiskt beslutsfattande och långsiktig planering i kommunerna, utan även bidra till en djupare

och bredare förståelse för kommunsektorns förutsättningar och utmaningar. Den kunskap vi utvecklar ska vara av så hög kvalitet att den kan påverka samhällsdebatten och driva samhällsutvecklingen framåt. Vi vill därmed bidra till ett kunskapsbaserat beslutsfattande på alla styrningsnivåer.

CKS forskning

CKS är en transdisciplinär forskningsmiljö. Det innebär att forskarna vid CKS har sin förankring i olika kunskapsstraditioner, och att dessa möts och integreras dels med varandra, dels med de praktiska och teoretiska kunskaper som kommunsektorns företrädare bidrar med. Det interaktiva, transdisciplinära perspektivet hjälper oss att besvara aktuella forskningsfrågor. Det stärker förmågan till strategiskt beslutsfattande och långsiktig planering i kommunerna.

FORSKNINGENS KVALITET

CKS bedriver kommunstrategisk forskning i egen regi och genom olika former av samarbeten och samverkan. CKS finansierar också forskningsprojekt som genomförs av kollegor inom andra forskningsmiljöer på Linköpings universitet.

All forskning måste granskas och ifrågasättas för att vara tillförlitlig och för att behålla sin vetenskapliga legitimitet. Kollegial granskning – där oberoende läsare bedömer arbetets kvalitet, metoder, material och slutsatser – är grundläggande inom akademien. Granskningen sker på flera sätt. Dels sker den på förhand, då vi söker externa forskningsmedel och får våra projektansökningar granskade och bedömda av oberoende experter. Dels sker den under arbetets gång – på konferenser, workshops och seminarier tillsammans med forskarkollegor vid andra svenska och internationella lärosäten. Dels sker den i samband med publicering i fackgranskade internationella vetenskapliga tidskrifter och på etablerade förlag.

FORSKNINGENS INTEGRITET

CKS interaktiva och transdisciplinära forskningsansats innebär att relevansen i vår forskning prövas löpande. Den nära relationen med kommunsektorn ställer samtidigt höga krav på en utvecklad forskningsetik och en respekt för forskarens rätt till vetenskaplig frihet och integritet. Vetenskaplig frihet och integritet innebär bland annat att forskare och forskningsledare har huvudansvar för hur forskningsprojekt utformas, för de forskningsfrågor som formuleras och för vilka teoretiska ansatser och metoder som väljs. Forskaren har också ansvar för hur det empiriska materialet hanteras, tolkas och analyseras.

Samtidigt ska den forskning som bedrivs vid CKS ha samhällsrelevans och vara ett stöd för strategiskt beslutsfattande och långsiktig planering i kommunerna. Det innebär att vi behöver värna forskningens integritet likväl som de värden som uppstår genom samverkan. Vi eftersträvar transparens genom hela forskningsprocessen – från idéstadiet till slutlig publicering – och säkerställer därmed forskningens integritet och relevans.

CKS Samverkan

CKS främsta uppgift är att bidra med forskningsbaserad kunskap och nytänkande till en kommunsektor i förändring. Genom att kommunicera vår egen och andras forskning samt göra den tillgänglig för många, strävar vi efter att vara en viktig röst i kommunsektorn.

Vi vill öka kunskapen i samhället i stort om de framtidsutmaningar kommunerna står inför och hur strategiskt beslutsfattande i kommuner kan bidra till en långsiktigt hållbar samhällsutveckling.

För att åstadkomma detta arbetar CKS kontinuerligt med forskningskommunikation, dialog, lärande och interaktion. I delar av vårt utbud står våra kommunala samverkanspartners i fokus. I andra delar arbetar vi för att nå fler kommuner, men också regioner, stat och andra aktörer med relationer till kommunsfären. Vårt arbete med att sprida forskningsbaserad kunskap är inte en separat del av CKS verksamhet, utan är integrerad med den forskning vi bedriver.

FORSKNINGSPROJEKT

Våra samverkanskommuner ingår ofta som empiriskt underlag i våra forskningsstudier. Genom att låta sig intervjuas och vara en del av forskningen får kommunerna möjlighet att reflektera över sina egna processer och strukturer. De deltagande kommunerna får tillgång till ny och relevant kunskap som kan användas för att förbättra interna processer, strategiskt beslutsfattande och långsiktig planering.

SEMINARIER, KONFERENSER, UTBILDNINGAR

Våra samverkanskommuner bjuds löpande in till öppna seminarier, samverkans- och kommundagar, samt till en uppskattad ledarskapsutbildning för högre kommunala chefer. Utöver detta har kommunledningarna i våra samverkanskommuner en lång tradition av att bjuda in CKS forskare för att berätta om sin forskning för kommunstyrelser, kommunfullmäktigen, ledningsgrupper, koncerndialoger och liknande. CKS forskare medverkar också regelbundet vid utbildningsdagar för tjänstepersoner i samverkanskommunernas förvaltningsorganisationer. På så vis kan CKS addera ett forskningsperspektiv till den kunskap som kommunerna själva utvecklar.

NÄTVERK

Kommunerna i vårt närområde deltar i återkommande nätverksträffar för ledande politiker och tjänstepersoner. Här får deltagarna möta några av landets mest framstående forskare, ta del av aktuella forskningsresultat av stor kommunstrategisk betydelse och föra en dialog med forskarna om forskningens relevans för den egna verksamheten. Härutöver har CKS under åren samordnat flera nätverk som syftar till att stärka kopplingen till forskning inom olika delar av samverkanskommunernas förvaltningsorganisationer.

NATIONELL FORSKNINGSKOMMUNIKATION

CKS arbetar aktivt med att nå ut brett med sin forskning i olika forum. Här är CKS nyhetsbrev, sociala medier och webb viktiga kanaler, liksom CKS-forskarnas delaktighet i offentlig debatt. CKS egen rapportserie är en central form för att på svenska och i populärvetenskaplig form presentera och sprida forskningsresultat till det omgivande samhället. CKS forskare efterfrågas löpande som experter av media och beslutsfattare på såväl nationell som internationell nivå.

Kunskapsfält

CKS främsta uppgift är att bidra med forskningsbaserad kunskap och nytänkande till en kommunsektor i förändring. Forskningen och samverkan vid CKS är därför koncentrerad till aktuella och generella samhällsutmaningar som utgör centrala framtidsfrågor för kommunsektorn. Frågor som rör demokrati och politisk styrning, samt organisering och planering av välfärd och hållbar utveckling är särskilt prioriterade. Eftersom kommuner samverkar med och påverkas av andra politiska nivåer, civilsamhället och näringslivet, ställs de kommunstrategiska frågorna ofta i en bredare samhällelig kontext.

Den forskning och samverkan som CKS bedriver organiseras inom tre övergripande kunskapsfält:

- Lokal politik och demokrati
- Lokal organisering av välfärd
- Lokal utveckling och samhällsplanering

Lokal politik och demokrati

Kunskapsfältet Lokal politik och demokrati omfattar analyser av valdeltagande och väljarbeteenden, politiskt deltagande, förtroendevaldas villkor, rättssäkerhet och korruption, politisk styrning, koalitionsbyggande, tillit och ansvarsutkrävande. Detta är angelägna ämnen som rör demokratins kvalitet i varje svensk kommun. Den svenska demokratimodellen befinner sig under starkt omvandlingstryck som till stor del måste hanteras lokalt. Sedan 1990-talet har de politiska partierna tappat mängder med medlemmar samtidigt som uppdragen ökat i komplexitet. Det har både gjort det svårare att hitta uppdragsvilliga kandidater och svårare att rusta sina kandidater inför de komplexa uppdragen. Svårigheterna förstärks av att folkvalda i allt större utsträckning utsätts för hat och hot.

De lokala partisystemen har fragmenterats. Nya partier har vuxit i styrka och utmanat de etablerade. Detta medför förändringar i parlamentariska styrkeförhållanden, vilket förändrar koalitionslogik samt förutsättningarna för oppositionen. Ändrad syn på självstyrelse och ändamålsenlig kommunstorlek, liksom ändrade relationer mellan kommuner, regioner och stat påverkar också förutsättningarna för lokal politik och demokrati. Inom kunskapsfältet intresserar vi oss för hur dessa förändringar påverkat förutsättningarna för politisk styrning, ansvarsutkrävande, rättssäkerhet och lokal demokrati liksom hur olika dessa utmaningar slår i växande storstadsregioner kontra krympande glesbygd.

“Demokratifrågor omfattar allt från partiernas förmåga att attrahera partimedlemmar till förtroendevaldas villkor att fullgöra sina uppdrag, samt i vilken utsträckning makt och uppdrag koncentreras till allt färre personer och hur ansvarsutkrävandet fungerar.”

LOKALPOLITIKENS FÖRUTSÄTTNINGAR

Demokratifrågor omfattar allt från partiernas förmåga att attrahera partimedlemmar till förtroendevaldas villkor att fullgöra sina uppdrag, samt i vilken utsträckning makt och uppdrag koncentreras till allt färre personer. Vi ställer också frågor om delaktighet och inflytande vid sidan om den representativa demokratis kanaler. Vi intresserar oss också för om kommunalt beslutsfattande upplevs som opartiskt och rättssäkert, samt i vilken utsträckning kommunernas sociala kitt håller samman – hur ser tilliten ut mellan människor, hur ser medborgarnas tillit till kommunerna ut, finns spänningar mellan centralorter och deras periferier och hur kan detta variera mellan kommuner?

FÖRTROENDE OCH ANSVARSUTKRÄVANDE

Svenskarnas förtroende är lägre för institutioner och politiker på kommunnivån jämfört med riksnivån. Sverige avviker därmed ur ett internationellt perspektiv. Fall av oegentligheter och välfärdsbrottslighet avslöjas regelmässigt i kommunsektorn, vilket gjort det angeläget att analysera förutsättningar för opartiskhet och rättssäkerhet. De avslöjande skandalerna och affärerna är relaterade till förutsättningar för ansvarsutkrävande i kommunpolitiken. Hur media fyller sin roll som granskare av kommunpolitik är centralt i sammanhanget. Ökad förekomst av mellankommunal samverkan, allt fler kommunala bolag och nätverksstyrning utmanar också den kommunala demokratin. I kunskapsfältet intresserar vi oss för hur ansvarsutkrävande säkerställs under dessa villkor.

Lokal organisering av välfärd

Kunskapsfältet Lokal organisering av välfärd omfattar forskning om kommuners styrning och organisering av dess välfärdsuppdrag. I kunskapsfältet uppmärksammas kommunernas insatser för att hantera komplexa samhällsutmaningar inom välfärdsområdet. Frågor som rör förändringar inom välfärds politikens, målsättningar om social hållbarhet samt medborgarnas förväntningar, står i fokus. Här uppmärksammas att olika kommuner och regioner i Sverige har olika förutsättningar och sätt att organisera det kommunala välfärdsarbetet.

VÄLFÄRD OCH SOCIAL HÅLLBARHET

Välfärd beskrivs ofta i termer av människors tillgång till olika slags sociala rättigheter, såsom utbildning, socialt stöd och ekonomisk trygghet i olika skeden av livet. Det handlar också om deltagande och inkludering i samhället som kan innebära inkludering och integration i utbildning och på arbetsmarknaden, tillgång till sociala tjänster, service och bostäder. Även frågor som rör folkhälsa och invånares tillgång till meningsfull fritid och sociala sammanhang är relevanta, inte minst i relation till kommunernas ansvar för barn och ungas möjligheter till trygga uppväxtvillkor.

Kommuner har ett brett engagemang och stort ansvar inom samtliga dessa områden. Det stora ansvaret ligger ofta till grund för betydelsefull samverkan med andra samhällsaktörer, som till exempel kommuner, regioner, staten och civilsamhället. Därtill handlar välfärd om förtroende och tillit till hur välfärd styrs och organiseras. Därför behövs kunskap om relationen

”Inom fältet undersöker vi den statliga styrning som kommuner är föremål för, men också hur kommuner själva styr och organiserar sin verksamhet för att hantera komplexa samhällsutmaningar och stödja en hållbar samhällsutveckling.”

mellan medborgare, professionella, beslutsfattare och lokala institutioner som viktiga demokratiska arenor. I alla dessa avseenden knyter styrning och organisering av välfärd an till formandet av ett socialt hållbart samhälle i det lokala, och utgör en viktig utgångspunkt för samhällsplanering och lokal politik och demokrati i en bredare bemärkelse.

ORGANISERING OCH STYRNING FÖR ATT HANTERA SAMHÄLLSUTMANINGAR

Inom fältet undersöker vi den statliga styrning som kommuner är föremål för, men också hur kommuner själva styr och organiserar sin verksamhet för att hantera komplexa samhällsutmaningar och stödja en hållbar samhällsutveckling. Vi intresserar oss för hur kommuner väljer att hantera serviceuppdraget, hur de organiserar sociala insatser, hur de fungerar som myndighet, som intresseorganisation för medborgarna, samt samhällsaktör i relation till andra samhällsaktörer.

Foto: Jens Lindström/Scandinov

Lokal utveckling och samhällsplanering

Kunskapsfältet Lokal utveckling och samhällsplanering undersöker hur kommuner och regioner planerar för lokal utveckling. Vi intresserar oss för hur initiativ för lokal utveckling formas på platser med olika geografiska förutsättningar – på landsbygden, i städer och i områden som präglas av starkt tillväxt eller långvarig befolkningsminskning. Vi intresserar oss också för hur krav och förväntningar på kommuners planering för hållbar utveckling har förändrats över tid, och hur den förändrade kravbildens påverkat den kommunala planeringen.

ETT BRETT PERSPEKTIV PÅ SAMHÄLLSPANERING FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Samhällsplanering handlar om att organisera fysiska, sociala och ekonomiska strukturer i ett samhälle. Kommunernas planering omfattar mark- och vattenanvändning, till exempel i form av lokalisering av samhällsservice, bebyggelse och infrastruktur. Den handlar också om att minska klimatavtryck och utsläpp, och om att anpassa samhällsplaneringen för framtida klimatförändringar. Kraven på den kommunala planeringen är densamma i hela landet.

Samtidigt skiljer sig planeringsförutsättningarna åt på helt grundläggande sätt i olika delar av geografien. Delar av vår forskning syftar till att belysa spänningen mellan krav på likvärdighet, och platsbundna olikheter.

“Vi intresserar oss för hur initiativ för lokal utveckling formas på platser med olika geografiska förutsättningar – på landsbygden, i städer och i områden som präglas av starkt tillväxt eller långvarig befolkningsminskning.”

SAMVERKAN OCH DIALOG

Samhällsplanering sker i dialog och samverkan med medborgarna och med många olika samhällsaktörer. Kraven på den kommunala planeringen är höga – vad gäller insyn, granskning, utvärdering och kvalitetssäkring. Inom detta kunskapsfält undersöker vi hur sådan samverkan går till och vilka former den tar. Mellan-kommunal samverkan är ett exempel på hur kommunsektorn hanterar specialiserade eller resurskrävande uppdrag – till exempel tillsynsärenden, miljöprövning, renhållning, infrastruktur för IT, utbildning och kompetensförsörjning. Samverkan mellan kommuner och regioner kan handla om vård och omsorg, om regional utveckling och kollektivtrafik. Sektorsövergripande samverkan med näringslivet och civilsamhällets organisationer kan handla om kompetensförsörjning eller om fritids- och kulturverksamheter.

LÅNGSIKTIG PLANERING AV RESURSER

Samhällsplaneringen påverkas av den samhällsomvandling som kommunerna är en del av – däribland infrastrukturens livslängd, teknikutveckling och digitalisering, ekonomisk strukturomvandling, social segregation, bebyggelseutveckling samt demografisk förändring. Kommunerna förväntas också sköta sin planering och de investeringar den inrymmer, i enlighet med god ekonomisk hushållning. Det innebär att planeringen behöver uppnå såväl finansiella som verksamhetsmässiga mål, och att kommunen behöver kunna förvalta tillgängliga resurser inom och mellan tidsperioder. I det här sammanhanget undersöker vi hur kommunerna möter dessa krav och hanterar denna omvandling. Forskningsfrågorna handlar om resurshushållning, investeringar och reinvesteringar samt om kommuners kapacitet att ta sig an uppdraget att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle.

Foto: Marie-Louise Elebring

Så styrs CKS

CKS är en avdelning vid Institutionen för Kultur och Samhälle (IKOS), Linköpings universitet.

STYRELSE

CKS styrelse består av ledamöter från både Linköpings universitet och CKS samverkanskommuner. Kommunrepresentanterna i styrelsen utgör ett viktigt strategiskt stöd för CKS – samt ger samverkanskommunerna en direkt kontakt med och ingång till Linköpings universitet. Styrelsens sammansättning beslutas av institutionsstyrelsen vid Institutionen för kultur och samhälle (IKOS). Ledamöterna utses för tre verksamhetsår i taget. Avdelningschef, föreståndare och vetenskaplig ledare vid CKS har närvaro- och yttranderätt i styrelsen.

Styrelsen har ett strategiskt och rådgivande uppdrag och beslutar om inriktningsdokument, uppsatspris och forskningsstöd. Styrelsens arbetsformer och föreståndarens samt den vetenskaplige ledarens ansvar regleras i CKS instruktion.

STYRDOKUMENT

I inriktningsdokumentet formuleras CKS vision, strategiska vägval, samt övergripande inriktning och organisering. Dokumentet revideras vart tredje år. Årligen formuleras en verksamhetsplan som preciserar ambitioner och verksamhet för innevarande år. CKS verksamhet regleras även i den instruktion som Institutionen för Kultur och Samhälle (IKOS) beslutat om för verksamheten (DNR IKOS-2021-00328), samt i avtal med samverkanskommunerna (Dnr IKOS-2020-00440).

ÄGAR- OCH VERKSAMHETSDIALOG

CKS har kontinuerliga dialoger med samverkanskommunerna för att säkerställa att arbetet sker i linje med detta inriktningsdokument. Varje år bjuder CKS föreståndare in samverkanskommunerna till en ägardialog rörande CKS verksamhet och långsiktiga utveckling. Till ägardialogen kallas IKOS prefekt och kommunstyrelsens ordförande i samverkanskommunerna. Föreståndaren bjuder även in till verksamhetsdialog med kommundirektörerna i dessa kommuner. Genom dessa möten utvecklas CKS verksamhet i dialog med samverkanskommunernas politiska ledning och tjänstemannaledning.

SAMVERKANSKOMMUNER

- Boxholms kommun
- Finspångs kommun
- Kinda kommun
- Linköpings kommun
- Motala kommun
- Mjölby kommun
- Norrköpings kommun
- Söderköpings kommun
- Vadstena kommun
- Valdemarsviks kommun
- Ydre kommun
- Åtvidabergs kommun
- Ödeshögs kommun

